

Dijital Zaman Çizelgesi Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri*

Social Studies Teachers' Opinions About Digital Timelines

Yrd. Doç. Dr. Nihal BALOĞLU UĞURLU¹, Ahmet Turan ÜZEN²

¹ Sorumlu Yazar, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler Bölümü, Türkiye, nihalugurlu@ohu.edu.tr.

² 23 Nisan Ortaokulu, Niğde, Türkiye, ahmetturnk@hotmail.com.

Geliş tarihi: 08.09.2017

Kabul Tarihi: 12.12.2017

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, tarihsel düşünme becerilerini gerektiren konularda, öğrenme-öğretme sürecini zenginleştirmeye katkıda bulunacağı düşünülen dijital zaman çizelgeleri hakkında, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmektir. Araştırma kapsamında, İngiltere lisanslı, web tabanlı interaktif bir yazılım kullanılarak, Sosyal Bilgiler dersi 7. Sınıf konusu olan 17., 18. ve 19. Yüzyılda Osmanlı Devletinde ve Avrupa'da yaşanan siyasi, sosyal ve kültürel gelişmelerin ele alındığı bir dijital zaman çizelgesi hazırlanmıştır. Araştırmada, hazırlanan bu dijital zaman çizelgesi, Niğde İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ortaokullarda görev yapan 13 Sosyal Bilgiler öğretmenine tanıtılmış ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bu öğretim materyali ile ilgili görüşleri alınmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden olan görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu veri toplama tekniğinde kullanılmak üzere açık uçlu sorulardan oluşan, yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen en önemli bulgular, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, dijital zaman çizelgelerinin öğrencilerin motivasyonunu ve bilgilerindeki kalıcılığı artırdığını düşünmeleridir. Sosyal Bilgiler öğretmenleri, bu materyalin dikkat çekici olduğunu ve farklı duyu organlarına hitap ettiğini de belirtmişler, bu öğretim materyalini kullanan öğrencilerin teknolojiyi kullanma, zaman ve kronolojiyi algılama ve araştırma becerilerinin gelişeceğini ifade etmişlerdir. Araştırma, bu öğretim materyalinin etkililiğini artırmak üzere yapılabilecek çalışmalarla ilgili öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dijital zaman çizelgesi, Sosyal Bilgiler dersi, Sosyal Bilgiler öğretmenleri görüşleri.

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the opinions of the Social Studies teachers about digital timelines that are thought to contribute to enriching the learning environment. In the research, to prepared a digital timeline which is UK licensed and web based. In this research, preparing for the digital timeline was introduced to 13 Social Studies teachers who are working at middle schools in Nigde. After this presentation, researchers asked them for their views on the this material. The opinions of the Social Studies teachers were gathered by the interview technique which is a qualitative research method. A semi-structured interview form was used to gather data. According to findings of the research Social Studies teachers thought that digital timelines enhance student motivation and ensure permanent learning. Also Social Studies teachers indicated that this material is remarkable and it appeal to multiple senses. According to Social Studies teachers, the most important skills that digital timelines will develop in the students are technology perceptions of time and chronology and research. The research was ended suggestions that they increased to perform it with some activities.

Keywords: Digital timeline, Social Studies course, opinions of Social Studies teachers.

*Bu araştırma, 4-6 Mayıs 2017 tarihleri arasında Anadolu Üniversitesi (Eskişehir)'nde düzenlenen "VI. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Tarih biliminin, geçmişte yaşanan olaylar hakkında verdiği bilgiler kadar, o olayların kronolojik sıralamasını yapması da önemlidir. Nitekim, kronolojik sıralama, art arda yaşanan tarihi olayların sebep-sonuç ilişkilerinin çözümlenmesinde etkili bir yoldur.

Kronoloji bilgisi bize tarihi olaylarla ilgili önemli ipuçları verdiği için tarih disiplininin temelinde yer alır. Sosyal olayların, insanların, nesnelere ve mekânların geçmişten günümüze kadar gösterdiği değişim özelliklerinin yanı sıra, bu özelliklerinin gerçekleşme zamanı ve süreci de önemlidir. Bunun için zaman ve kronoloji kavramları önem kazanmaktadır (Demircioğlu, 2007). Bu alanda yapılan araştırmalar, eğitimcilerin hem kendileri hem de bu beceriyi öğrencilere kazandırmaları açısından bir takım sorunlar yaşadıklarını göstermektedir. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin, tarihsel algılama ve yorumlamadan uzak, kronolojik ezberlerin yapıldığı ve öğrencilerin öğrenme süreçlerine dahil edilmediği için de sıkıcı ve ezbere dayalı bir ders haline geldiğini dile getiren (Çelik, Öztürk, Akar ve Baysan, 2013) çalışmaların yanısıra, ortaokul öğrencilerinin zaman ve kronolojiyi algılama becerilerinin düşük olduğunu vurgulayan araştırmalar mevcuttur (Demircioğlu, 2005 ; Akbaba, Keçe ve Erdem, 2012). Ayrıca alanyazında, bu beceriyi öğrencilere kazandıracak olan öğretmen ve öğretmen adaylarının dahi bu yetiye tam olarak sahip olmadığını kanıtlayan çalışmalar vardır (Demircioğlu, 2009 ; Kabapınar ve Hersan, 2010).

1.1 Tarihsel Zaman Çizelgeleri

Tarihsel zaman kavramını öğrencilere en etkin yolla kazandırmak tarihsel zaman çizelgesi ile mümkün olabilir. Tarihsel zaman şeridi görsel öğrenmeyi temel alan, öğrencilerin geçmişten günümüze kadar meydana gelen siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel olayları bir dizi halinde görmelerini ve bu olaylarla ilgili karşılaştırmalar yapabilmelerini sağlayan bir grafikdir (Altun ve Kaymakçı, 2016). Öğrencilere belirli bir zaman dilimi içerisinde yer alan tarihi olayların ne zaman ve hangi sırayla olduğu görsel olarak zenginleştirilerek bu şekilde verilebilir. Beate (1981) tarihsel zaman şeritlerinin yararlarını şu şekilde sıralamıştır (Akt. Şimşek, 2007):

- Tarihsel olaylarla ilgili kafa karışıklığını önler.
- Herhangi bir tarihsel döneme adapte edilebilir.
- Aynı dönem içerisinde farklı ülkelerin tarihlerini gösterebilir.
- Tarihsel olaylar biçimsel olarak özetlendiği için hatırlanması daha kolaydır.
- Çocuk zaman dilimlerini hayalinde canlandırabilir.
- Tarihsel olaylar arasında ilişki kurulmasını kolaylaştırır.

Tarihsel zaman şeritleri dijital veya basılı ortamda kullanılabilir. Okulda sınıf duvarlarına yapıştırılan basılı zaman şeritlerinin ne kadar işlevsel ve faydalı olabildiği Şimşek (2007)'in yaptığı çalışmada yer verdiği bazı araştırmacıların eleştirdiği üzere, tartışmaya açık bir konudur. Nitekim, Garvey (1975-1976) çocukların verilen tarihsel bilgiyi zamansal olarak tarih şeridinde yerleştirirken aslında kronoloji algılama becerilerinin geliştirilemediğini, sadece onların verilen bir bilgiyi tabloya transfer edebilme başarısını göstermelerine fırsat tanıdığını ifade etmektedir. Yine Levstik ve Barton (1997) da tarih şeritlerinin sınıf duvarlarında yer almasına rağmen çok az yararlandığından ve bu nedenle öğrencilerin kronoloji becerilerine çok az katkıda bulunabileceğinden söz etmektedirler (Akt. Şimşek, 2007). Bu nedenle bu araştırma artık basılı tarih şeridinin terk edilerek, dinamik, etkileyici ve interaktif olan ve bütün bu özelliklerini teknoloji tabanlı olmasından dolayı fark ettiren dijital zaman çizelgesi üzerinden yürütülmüştür. Araştırmada, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin dijital zaman çizelgesinin öğrenme-öğretme sürecinde uygulanabilirliği ile ilgili görüşleri değerlendirilmiştir.

YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli

Nitel araştırma modeli ile yapılandırılmış olan bu çalışmada, dijital zaman çizelgelerinin derslerde kullanılabilirliği ile ilgili Sosyal Bilgiler öğretmenleri ile sözlü görüşmeler yapılmıştır. Öğretmenlerle görüşme yapılmadan önce onlara dijital zaman çizelgesinin tanıtımı yapılmıştır. Sonrasında, araştırmacılar öğretmenlerle yarı-yapılandırılmış görüşmeyi gerçekleştirmişlerdir. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler, görüşme öncesinde araştırma grubuna yöneltilen soruların yanı sıra başka bazı konulara da değinilmesini öngörür. Görüşmeci katılımcılara hem görüşme formunda yer alan soruları sorarken hem de bu soruların dışında sorular sorma özgürlüğüne sahiptir. Böylece, standart sorularından aldıkları cevapları daha da derinleştirmiş olurlar (Berg ve Lune, 2015).

Araştırmada kullanılan dijital zaman çizelgesi, senkronik bir başka adı ile döngüsel bir zaman çizelgesidir. Bu zaman çizelgesinin en önemli özelliği, aynı zaman dilimi içerisinde farklı coğrafyalarda gerçekleşen tarihi olayları yansıtmasıdır. Bu zaman çizelgesi, İngiltere’de geliştirilmiş Tiki-Toki adlı lisans yazılımı kullanılarak hazırlanmıştır. Çizelgede, 18. ve 19. yüzyıllarda hem Osmanlı Devleti hem de Avrupa’da gerçekleşen siyasal, sosyal ve ekonomik olaylar eş zamanlı olarak gösterilmiştir. Araştırma kapsamında ise bu materyal Sosyal Bilgiler öğretmenlerine tanıtıldıktan sonra yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılarak, onların bu zaman çizelgesi ile ilgili görüşleri alınmıştır.

2.2 Çalışma Grubu

Araştırma, 2016-2017 eğitim öğretim yılının bahar döneminde, Niğde İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı devlet ve özel ortaokullarında görev yapan toplam 16 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile birlikte yürütülmüştür. Öğretmenlerin seçimi tesadüfî örneklem yoluyla olup, araştırma hakkında bilgi verilerek gönüllü olan öğretmenler çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırma kapsamında görüşme yapılan öğretmenlerin demografik verileri ise şu şekildedir:

Tablo 1. Çalışma Grubu ve Özellikleri

	Cinsiyet	Kıdem	Mezun Olduğu Branş
Öğretmen 1	E	15	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Öğretmen 2	E	17	Tarih Bölümü
Öğretmen 3	E	15	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Öğretmen 4	E	18	Sınıf Öğretmenliği
Öğretmen 5	E	15	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Öğretmen 6	K	14	Tarih Bölümü
Öğretmen 7	K	17	Tarih Bölümü
Öğretmen 8	K	16	Tarih Bölümü
Öğretmen 9	E	26	Tarih Bölümü
Öğretmen 10	E	15	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Öğretmen 11	E	25	Tarih Öğrt.
Öğretmen 12	E	15	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Öğretmen 13	E	15	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Öğretmen 14	K	15	Sosyal Bilgiler Öğrt.
Öğretmen 15	K	3	Tarih Bölümü
Öğretmen 16	K	5	Sosyal Bilgiler Öğrt.

Araştırma grubunda yer alan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 6'sı kadın, 10'u ise erkektir. Öğretmenlerin 8'i Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, 6'sı Tarih Bölümü, 1'i Tarih Öğretmenliği diğer 1 kişi ise Sınıf Öğretmenliği Bölümü mezunudur. Öğretmenlerin 12'sinin hizmet yılı 10 ile 20 yıl arasında değişirken 2'si 5 yıl ve daha az diğer 2'si ise 25 ve daha fazla yıl süren öğretmenlik deneyimine sahiptir.

2.3 Veri Toplama Aracı

Yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğinin kullanıldığı ve bu tekniğe uygun olarak hazırlanmış olan görüşme formu, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin dijital zaman çizelgesi ile ilgili görüşlerini almak üzere geliştirilmiştir. Görüşme formunda, araştırmacıların araştırmanın amacına uygun olarak hazırladıkları sorular yer almaktadır. Soruların, araştırma grubunun anlayabileceği şekilde, açık ve net olmasına özen gösterilmiştir. Bir soruda sadece bir boyutun ölçülmesine dikkat edilmiştir. Ayrıca soruların mantıklı bir şekilde dizilimi sağlanmaya çalışılmıştır.

Hazırlanan görüşme formu, eğitim ve alan uzmanı iki öğretim üyesinden uzman görüşü alındıktan sonra, asıl uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Görüşme formu 4 sorudan oluşmaktadır. Katılımcılara sorular yöneltilirken, veri kaybını engellemek için –katılımcıların izni ile- ses kaydı alınmış ve sonrasında görüşmeden elde edilen bütün sözlü veriler birebir yazıya aktarılmıştır.

2.4 Verilerin Toplanması ve Analizi

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden elde edilen araştırma verileri, öğretmenlerin kendi istedikleri bir zamanda ve hem öğretmenler hem de ses kaydı için uygun olan bir mekanda edinilmiştir. Görüşmelerden elde edilen sözlü veriler, betimsel analiz yöntemine uygun olarak, yazıya dökülmüş ve her görüşmeci ile ortalama 15-20 dakika olan görüşme süresi, ortalama 1-2 sayfa olan bir yazılı veri haline dönüşmüştür. Araştırmacılar bir yandan yazılı verileri belirli temalar altında bütünleştirmişler bir yandan da araştırma için dikkat çekici olan bir takım ifadeleri bulgular kısmında yansıtmışlardır.

BULGULAR

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinden elde edilen verilere dayalı olarak ulaşılan bulgular aşağıdaki gibidir.

3.1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin dijital zaman çizelgelerinin öğrenme-öğretme sürecine katkılarına ilişkin görüşleri

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin dijital zaman çizelgesinin öğrenme-öğretme sürecine katkıları ile ilgili görüşleri Tablo 2'de yansıtılmıştır:

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Dijital Zaman Çizelgesinin Öğrenme-Öğretme Sürecine Katkıları

Alt Temalar	n
Öğrencilerin motivasyonunu artırır.	11
Bilgide kalıcılığı sağlar.	7
Konuyu somutlaştırır.	5
Zamanın daha etkili kullanılabilmesini sağlar.	4
Yaparak yaşayarak öğrenmeyi gerçekleştirir.	3
Öğrencilerin konuyu daha iyi kavrayabilmesini sağlar.	1
Ezberciliği önler.	1

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin dijital zaman çizelgesinin eğitimsel katkıları ile ilgili en çok vurguladıkları durum öğrenci motivasyonunu olumlu yönde etkileyeceği ve bilgide kalıcılığı sağlayacağı ile ilgilidir. Öğretmenlerin bu düşüncelerini destekleyecek nitelikteki örnek cümleler aşağıdaki gibidir:

Ö1. «Günümüzde öğrenciler çok hareketli ve karşısındaki materyalin de onun dikkatini çekecek kadar hareketli olması gerekiyor. ... Sosyal Bilgiler dersleri öğretmen kaynaklı olması nedeniyle biraz sıkıcı bir derstir. Bu tarz şeylerle öğretmen biraz daha olayın dışında kalarak dersi daha cazip hale getirebilir.»

Ö3. «... Bunun yanında bu dijital zaman çizelgesi öğrencilerin motivasyonunu yükseltir. Çünkü hem görsel hem duyuşsal hem de zihinsel yönlerinin daha çok çalışmasını sağlar.»

Ö6. «...Tarih şeridindeki o durağanlıktan öğrenciyi kurtarabilir...»

Ö9. «Dersimiz tarih olduğuna göre tarihteki bilgilerin kalıcı olması kronoloji bilme zorunluluğunu getirir. Dijital olduğunda en azından olaylar, olayları gösteren görseller resimler ve videolarla desteklenir. Bu bilgiyi uzun vadede belki ileriki yaşamında bile kullanır diye düşünüyorum.»

Ö13. « Öncelikle ben tarih şeritlerinin genel olarak öğrenciler üzerinde kronolojik bilgiyi verme açısından son derece önemli bulduğumu söylemek isterim. Ama tarih şeritlerini öğrenci zihninde, olayların birbiriyle bağlantısı yokmuş gibi bir imaj bırakmasından dolayı da eleştiririm. Sizin bana göstermiş olduğunuz programda bu bağlantıların kurulabilecek olması hakikaten büyük bir yenilik. En azından olaylarının neden sonuç ilişkisi açısından çocuğun zihninde çok daha kalıcı olacağına inanıyorum... »

Dijital zaman çizelgesinin konuyu somutlaştırma, zamanı daha etkili kullanabilme ve yaparak-yaşayarak öğrenmeyi sağlama açısından faydaları da Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından dile getirilmiştir. Bununla ilgili ifadeler aşağıdaki gibidir:

Ö12. «...Bu ders soyut bir ders. Ders somutlaşır ve daha kalıcı hale gelir diye düşünüyorum ben. »

Ö8. «...Zaman kazanma açısından çok faydası olur bence. Çünkü daha kısa sürede çocuk bilgilere erişebilir orada»

Ö3. «...Çünkü yaparak yaşayarak olduğu için daha kalıcı olur öğrenme diye düşünüyorum. »

3.2 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Zaman Çizelgesinin Güçlü Yanlarına İlişkin Görüşleri

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin dijital zaman çizelgesinin öğrenme-öğretme sürecindeki güçlü yanlarına ilişkin görüşleri Tablo 3'te yer almaktadır:

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Dijital Zaman Çizelgesinin Güçlü Yanları

Alt Temalar	n
Dikkat çekici olması	9
Öğrencilerin farklı duyu organlarına hitap edebilmesi	9
Tarihi olayları karşılaştırmaya ve bütünleştirmeye fırsat tanınması	7
Teknoloji tabanlı olması	5
Etkileşimli olması	4
Hareketli olması	4
Materyali taşıma kolaylığı	4
İçeriğinin zengin olması	3
Güncelleme kolaylığı	3
Materyalin kullanım kolaylığı	3

Tablo 3'e göre Sosyal Bilgiler öğretmenleri dijital zaman çizelgesinin dikkat çekiciliğini ve farklı duyu organlarına hitap edebiliyor olmasını güçlü yanları olarak göstermişlerdir. Bununla ilgili aşağıda örnek cümleler yer almaktadır:

Ö1. «...Öğrenci artık görsel bir şeyler istiyor ve görsel materyaller içinde de böylesine hareketli bir uyarıcının olması öğrencinin dikkatini tamamıyla toplayabilir...»

Ö3. «... Bunun yanında bu dijital zaman çizelgesi öğrencilerin motivasyonunu yükseltir. Çünkü hem görsel hem duyuşsal hem de zihinsel yönlerinin daha çok çalışmasını sağlar. ...»

Ö5. «Evet şimdi kullandığımız teknoloji her şeyden önce akıllı tahta teknolojisi. Dijital tahtayı etkin olarak kullanıyoruz. ...Bu materyalin dijital olması, çocukların hem görsel hem işitsel hem de fiziksel olarak buna müdahale ediyor olması son derece önemli. ...»

Ö12. «...Bu ders soyut. Ders somutlaşır ve daha kalıcı hale gelir diye düşünüyorum ben. »

Sosyal Bilgiler öğretmenleri, bu materyalin senkronik özelliğini de yine oldukça olumlu bir özellik olarak değerlendirmişlerdir. Öğretmenlerin bu görüşlerini yansıtan doğrudan bir alıntıya aşağıda yer verilmiştir:

Ö2. «...Tarih şeridinde ilerlerken kendimizle birlikte başka ülke veya medeniyetlerin de aynı paralel zamanda işlenebilmesi tarihte bir bütünlük sağlıyor. ... Bizde bir yükselme varsa Avrupa'da da aynı dönemde bir düşüş olduğunu anlatabileceğiz. Farklı bir zamandan bahsetmeyeceğiz. Örneğin Karanlık çağ dediğimiz bir dönem var. Ortaçağ Avrupası diye literatürde geçen bir dönem. Oysa bu dönem Doğu için bir aydınlanma çağıdır ama biz o ikisini sanki farklı bir tarihsel dönem gibi anlatıyoruz. Bu zıtlıkları bu ürünle bir şekilde aynı koridordan giderek ortadan kaldırmış olacağız. Çünkü kronoloji metodolojik bir şekilde olursa tarih amacına ulaşmış olur.»

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin dijital zaman çizelgesinin teknoloji tabanlı olmasına yönelik vurgulaması ise aşağıdaki gibidir:

Ö7. «...Artık günümüzde daha teknolojik olan akıllı tahta, bilgisayara uyumlu böyle bir şeyin olması gerekiyordu bence...»

Ö10. «...yer kaplamaması, taşınabilir olması ve uygulama açısından kullanımının daha rahat olması. Bir konuyla ilgili çok geniş bilgileri ufacık alanları sığdırabilir, bu şekilde taşıma rahat ve mümkün...»

3.3 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Zaman Çizelgesinin Sınırlılıkları ile İlgili Görüşleri

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin dijital zaman çizelgesinin sınırlılıklarına ilişkin görüşleri Tablo 4'te görülmektedir:

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Dijital Zaman Çizelgesinin Sınırlılıkları

Alt Temalar	n
Sınırlılığı yok	9
Sınıfta teknolojik imkanlar olmadığında kullanılamaması	4
Bilgideki eksikliklerin ve yanlışların materyalin etkililiğini azaltması	3
Öğretmenin zaman azlığı	2
Öğretmenin teknolojiyi kullanma becerisinin zayıf olması	1
Öğrencilerin tarihi mekanlarda hissedebilecekleri duygusal yoğunluğu hissedememeleri	1
Öğretmenin sınıf hakimiyetinin azalması	1
Öğretmen ve öğrenciler arasındaki iletişimin azalması	1

Tablo 4’te Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun bu materyal ile ilgili bir sınırlılık olduğunu düşünmedikleri görülmekle birlikte, teknolojik altyapı yetersizliğini ve materyalin içeriği ile ilgili sorunlar olabileceğini ifade eden birkaç öğretmenin de olduğu açıktır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bu durumla ilgili değerlendirmelerinden bazı örnek cümleler aşağıdaki gibidir:

Ö3. «*Bu materyal dijital olduğu için dijital ortamın sınıfta hazır olması gerekir. ... Bu da şu anda Milli Eğitim Bakanlığı'nun tüm okullarında mevcut değil. ...*»

Ö8. «*... Çocuk eğer bilgiye yeterli derecede ulaşamazsa, içeri dolduramazsa sıkıntı olabilir. ...*»

Ö9. «*... İnternet ortamında alınan her bilgi doğru bilgi olmayabilir. Bu anlamda çocuğun bunu böyle bir şeyle kullanacak olması o olayla ilgili ya da olayın nedeni-sonucu ile ilgili yanlış bir algı doğurabilir ...*»

Ö4. «*... Şu an gördüğüm kadarıyla öğretmen açısından bizim zaman kısıtlamamız var. ... Bu anlamda zorluğu olabilir. ...*»

Ö12. «*Öğretmen eğer teknoloji ile barışık değilse biraz zorlanır. Sıkıntı yaşar. ...*»

3.4 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Zaman Çizelgesinin Geliştirdiği Beceriler Hakkındaki Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital zaman çizelgesinin öğrencilerin hangi becerilerini geliştirmede katkıda bulunacağına ilişkin görüşleri Tablo 5’te yer almaktadır:

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Dijital Zaman Çizelgesinin Geliştirdiği Beceriler

Alt Temalar	n
Teknolojiyi kullanma	8
Zaman ve kronolojiyi algılama	6
Araştırma (Bilgiye ulaşma)	6
Kendini ifade etme (sunu yapabilme)	4
Bir kanıt kullanma ya da referansa dayanma	2
Girişimcilik	3
Sosyal katılım	2
Değişim ve sürekliliği algılama	2
Sınıflandırma	1
Karşılaştırma yapma	1
Yaratıcı düşünme	1

Tablo 5’e göre Sosyal Bilgiler öğretmenleri dijital zaman çizelgelerinin öğrencilerin en fazla teknolojiyi kullanma becerilerini geliştirdiğini düşünmektedirler. Öğretmenlerden bu beceriyi referans gösteren cümleler aşağıda yer almaktadır:

Ö1. «*...Öğrenciler günümüz şartlarına göre teknoloji ile iç içeler. Bu yolla teknoloji ile daha da ilgili olacaklardır. ...*»

Ö3. «*...Gelişmiş teknoloji ile iç içe olacakları için çağdaşlarının gerisinde kalmamış olurlar. ...*»

Zaman ve kronoloji becerisi de Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin bu materyalle gelişeceğini düşündükleri becerilerden biridir. Aşağıdaki cümle bunu yansıtır özelliktedir:

Ö4. «*Her şeyden önce bizim öğrencilerin en büyük sorunlarından bir tanesi olayların ya da olguların hangi dönemde olduğunu, kısa zamanda mı uzun zamanda mı olduğunu anlamaları. Soru işareti oluşuyor kafalarında. Bunu hemen hemen bütün sınıflarda görebiliyoruz. Bu*

anlamda zaman ve kronolojiyi anlama ve algılama becerisinin oluşmasında ciddi anlamda katkısı olacağını düşünüyorum.»

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden, öğrencilerin bu materyalle araştırma becerisinin gelişeceğine atıfta bulunan ve her ne olursa olsun bu materyalin öğrenci özgüvenini artıracığına kannaat getiren cümleler ise şağıda yer almaktadır:

Ö6. «*Bilgiye ulaşma noktasında faydalı olur demiştik değil mi? Çocuk kendi bilgisini kendi arayacak, hazırcılıktan kurtulacak. Bu şekilde... Bu güzel sanal ortamı verimli kullanma, doğru araştırma yapma becerisi kazandırabilir.»*

Ö10. «*Öğrenci burada tasarım yapacak. Bir şeyi tasarlayacak. “Bilgiyi nasıl satabilirim arkadaşlarıma gösterirken” diye onu da düşünecek. Yani bunu öğrenci başardığı zaman, sınıfta bunu gösterdiğinde, kendisi anlattığında çok büyük mutluluk verecek. “Ben yaptım” düşüncesi oluşacak. Böylece öğrencilerin özgüveni artacaktır. Yani bir şeyi yapabilme başarısı onda oluşacak.»*

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın sonunda, en net olarak görülen olgu, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin dijital zaman çizelgelerinin öğrenme-öğretme sürecine bir yenilik ve hareketlilik olarak yansyacağı konusunda hemfikir olmalarıdır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri, bu durumu çeşitli boyutlardan değerlendirmişlerdir.

İlk olarak, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin dijital zaman çizelgelerinin öğrencilerin dersteki motivasyonlarını artıracığı düşüncesinde olmaları ele alınmalıdır. Öğrencilerinin derse aktif katılım sürecini gerçekleştirmeye çalışan öğretmenlerin, öğrenme-öğretme sürecini çeşitli malzemelerle ve etkinliklerle zenginleştirmeye çalışması her zaman dile getirilen bir durumdur. Bu nedenle, *teknoloji tabanlı* bir ders materyali olarak dijital zaman çizelgesinin, öğrenme ortamında, teknolojiye ilgisi ve yeteneği üst düzeyde olan öğrenciler için çok cazip bir materyal olarak karşılanması gayet doğaldır. Nitekim, alanyazında, özellikle de teknoloji tabanlı öğretim materyallerinin öğrenci motivasyonunu artırdığına yönelik bir takım çalışmalar bu tespiti destekler niteliktedir (Duman ve Atar, 2004 ; Karataş ve Yapıcı, 2006; Kurtdede Fidan, 2008 ; Engin, Tösten ve Kaya, 2010).

Yine, bu öğretim materyalinin *bilgide kalıcılığı* artırabileceğine yönelik ortak bir görüş de söz konusudur. Dijital zaman çizelgesinin öğrenciyi araştırmaya yöneltmesi, ve kendi süzgeçlerinden geçirdikleri bilgileri materyale yansıtılma imkanları Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin böyle bir düşünceye sahip olmalarının nedeni olabilmektedir. Üstelik, alanyazında bilgide kalıcılığı sağlamak adına yapılan birtakım çalışmalar mevcuttur. Bunlardan, Yağcı (2017) bilgisayar destekli öğretimin tarih öğretimine etkisini incelerken, Ünal ve Çelikkaya (2009) yapılandırmacı yaklaşımın, Gündüz (2009) internet teknolojisinin, Sezgin ve Köymen (2002) multimedya yazılımlarının, Tan ve Temiz (2003) bilimsel süreç becerilerinin, Aydede (2006) aktif öğrenmenin, Karakuş (2009) ise yapıcı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımının etkisini incelemiştir.

Granito ve Chernobilsky (2012) ise bu araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin en fazla önem verdikleri bu iki boyut ile ilgili doğrudan bir araştırma yapmışlar ve teknolojinin öğrencilerin motivasyonları ve bilgide kalıcılıkları üzerindeki etkisinin olumlu yönde olduğu sonucuna varmışlardır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğu dijital zaman çizelgesinin en güçlü yanını *dikkat çekici olması* ve *farklı duyu organlarına hitap etmesi* olarak göstermişlerdir. Dijital zaman çizelgesinin bir öğretim materyali olarak görsel tasarımının dikkat çekici hazırlanabilir şekilde olması ve teknolojik altyapısından dolayı resim, video, müzik gibi hem görsel hem de işitsel açıdan zengin bir içeriğe sahip olması bu materyalin Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından bu şekilde değerlendirilmesine neden olabilmektedir. Nitekim teknoloji

araçları bireylere sunduğu zengin veriler ile bireylerin bu verileri sorgulaması, onları düzenlemesi böylece insan kapasitesinin sınırlarını zorlayarak onun dünyayı yeni ve güçlü bir yolla gözlemlemesini ve anlayabilmesini sağlar (Tally, 2007). Bu durumda, teknolojik özelliği açısından dijital zaman çizelgelerinin tarih bilimine ve tarih öğretimine bir yenilik katacağı şüphesizdir.

Dijital zaman çizelgesinin öğrencilerde geliştirdiği becerilerle ilgili öğretmen görüşlerinin *teknoloji, zaman ve kronolojiyi algılama* ile *araştırma* becerisinde yoğunlaştığı görülmektedir. Dijital zaman çizelgelerinin teknoloji tabanlı olmasının öğrencilerde teknoloji becerisini gelişmesine mutlaka katkıda bulunacağı bir gerçektir. Nitekim, günümüz modern toplumlarında bireylerin teknolojiyi hayatlarının vazgeçilmez bir unsur olarak gördükleri kesindir (Erbi, 2006, Akt. Alpar, Batdal ve Avcı, 2007). Bu durumda, teknolojiyi, diğer alanlardan olduğu gibi eğitim alanından da ayırtmak mümkün değildir. Teknolojinin eğitimsel uygulamaları, bireylerin teknoloji kullanma yeterliklerini daha üst düzeye çıkaracaktır. Ayrıca, dijital zaman çizelgelerinden söz ederken, bu materyalde bilgi teknolojilerini kullanarak verilerin düzenleniyor olması materyalin teknoloji becerisini geliştirmesine doğrudan referanstır. Bununla birlikte bu materyalin içeriğinin kronolojik bir sıralama ile tarihi olayları yansıtır olması, yine materyalin öğrencilerde kronoloji bilgisini güçlendireceği ihtimalini artırmaktadır. Aslında bu öğretim materyalinin geliştirdiği teknoloji ile zaman ve kronolojiyi algılama becerisi birbirleri ile iç içe düşünülebilmektedir. Şöyle ki, dijital zaman çizelgesi hazırlayan öğrenci, zaman ve kronoloji becerisinin gerektirdiği tarihi olayları sıralama, tarihi olayları neden-sonuç ilişkisi bağlamında değerlendirme gibi davranışları kazanırken aslında teknoloji becerisinin gerektirdiği, toplanan verileri dijital ortamda düzenleme ve sunma etkinliklerini de gerçekleştirmektedir. Bununla birlikte araştırma bulgularında yer aldığı üzere, Sosyal Bilgiler öğretmenleri dijital zaman çizelgelerinin araştırma becerisini geliştireceğine de atıfta bulunmuştur. Eisenberg, Johnson ve Berkowitz (2010)'in çalışmalarında birbirlerini tamamlayan iki beceri olarak gösterdikleri teknoloji ve araştırma becerisi, hakikaten dijital zaman çizelgesinde bir bütünlük göstermektedir. Dijital kaynaklardan veri toplama ve düzenleme becerileri bu bağlamda ön plana çıkmaktadır.

Sonuç olarak, mutlaka her teknoloji tabanlı öğretim materyalinin bazı sınırlılıkları olmaktadır. Özellikle, teknoloji altyapısının olmadığı ya da çok kısıtlı olduğu öğretim kurumlarında bu materyalleri kullanmak zorlaşabilir. Ancak, teknoloji çağının getirdiği imkanları kullanarak, iki veya üçboyutlu bir öğretim materyalinden çok daha fazla güçlü yanları olan bir öğretim materyalini öğrenme-öğretme sürecinde kullanmak, bilgisayar merakı ve yetisi yüksek olan öğrenciler için çok cazip bir materyal olarak algılanmasına neden olacaktır. Doğal olarak, öğrencilerin öğretim materyaline olan ilgilerinin yüksek olması dersin öğretmenini de memnun edecektir.

KAYNAKÇA

- Akbaba, B., Keçe, M., ve Erdem, M. (2012). Sosyal bilgiler dersinde çoklu-ortam kullanımının öğrencilerin zaman-kronoloji ve değişim-sürekliliği algılama becerilerine etkisi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 237-257.
- Alpar, D., Batdal, G. ve Avcı, Y. (2007). Öğrenci merkezli eğitimde eğitim teknolojileri uygulamaları, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 19-31.
- Altun, A. ve Kaymakçı, S. (2016). Zaman ve kronolojinin öğretiminde bir materyal: zaman şeritleri, *Turkish History Education Journal*, 5(1), 157-192.
- Aydede, M. N. (2006). *İlköğretim altıncı sınıf fen bilgisi dersinde aktif öğrenme yaklaşımını kullanmanın akademik başarı, tutum ve kalıcılık üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Berg, B. L. ve Lune H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Çev. Hasan Aydın), Konya: Eğitim Yayınevi.
- Çelik, A., Öztürk, A. A., Akar, R. ve Baysan, S. (2013). 8. sınıf öğrencilerinin Türkiye’de çağdaşlaşmaya yönelik adımlar konusundaki görüşlerinin tarihsel düşünme becerisi açısından değerlendirilmesi, *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 420-442.
- Demircioğlu, İ.H., (2005). Sekizinci sınıf öğrencilerinin tarih öğretiminde kullanılan zaman ve kronolojiyle ilgili bazı kavramları anlama düzeyi, *Eurasian Journal of Educational Research*, 19, 155-163.
- Demircioğlu, İ. H. (2007). Zaman ve mekâna ilişkin becerilerin öğretimi, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (3. Baskı) (Ed: Cemil Öztürk). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Demircioğlu, İ. H., (2009). Tarih öğretmenlerinin tarihsel düşünme becerileri hakkındaki görüşleri, *Milli Eğitim*, 184, 228-238.
- Duman, B., & Atar, E. (2004). Data show teknolojisinin coğrafya dersinde soyut konuların öğretilmesinde öğrencilerin akademik başarıları ve motivasyonu üzerindeki etkisi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, 3 (4), 85-89.
- Eisenberg, M., Johnson, D., & Berkowitz, B. (2010). Information, communications, and technology (ict) skills curriculum based on the big6 skills approach to information problem-solving, *Library Media Connection*, 24-27.
- Engin, A.O., Tösten, R., ve Kaya, M.D. (2010). Bilgisayar destekli eğitim, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 69-80.
- Granito , M., & Chernobilsky , E. (2012). The Effect of Technology on a Student's Motivation and Knowledge Retention, *Northeastern Educational Research Association (NERA) Annual Conference Proceedings*, 1-22.
- Gündüz, M. (2009). *İnternet teknolojilerini kullanarak öğrenci başarıları ve öğrenmenin kalıcılığını artırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kabapınar, Y., ve Hersan, E. (2010). Kronoloji temelli tarih öğretimi ve ortaya çıkardığı ürün bir dönem biterken tarihe not düşmek, *Toplumsal Tarih*, 82-86.
- Karakuş, F. (2009). Sosyal Bilgiler öğretiminde oluşturmacı öğrenme ve otantik değerlendirme yaklaşımlarının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına ve kalıcılığa etkisi, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 3(36), 124-141.
- Karataş, S., ve Yapıcı, M. (2006). Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme dersinin işlenişi ve uygulama örnekleri, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 2006.
- Kurtdede Fidan, N. (2008). İlköğretimde araç gereç kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri, *Kuramsal Eğitimbilim*, 1(1), 48-61.
- Sezgin, E., ve Köymen, U. (2002). İkili kodlama kuramına dayalı olarak hazırlanan multimedya ders 7 yazılımının Fen Bilgisi öğretiminde akademik başarıya etkisi, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4, 134-145.
- Şimşek A., (2007). İlköğretim 5. Sınıf öğrencilerinin kronolojik algularının geliştirilmesine yönelik yarı deneysel bir çalışma, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 1, 589-615.
- Ünal, Ç., ve Çelikkaya, T. (2009). Yapılandırmacı yaklaşımın sosyal bilgiler öğretiminde başarı, tutum ve kalıcılığa etkisi (5. Sınıf Örneği), *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (2), 197-212.

- Tally, B. (2007). Digital technology and the end of social studies education, *Theory and Research in Social Education*, 35(2), 305-321.
- Tan, M., ve Temiz, B. K., (2003). Fen öğretiminde bilimsel süreç becerilerinin yeri ve önemi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(13), 89-101.
- Yağcı, M. (2017). Tarih öğretiminde bilgisayar destekli öğretimin akademik başarıya, öğrenilenlerin kalıcılığına ve bilgisayara karşı tutuma etkisi, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 102-113.

EXTENDED ABSTRACT

Purpose and Importance

The aim of this research is to determine the opinions of the Social Studies teachers about digital timelines that are thought to contribute to enriching the learning environment. It is known that timelines are used in the Social Studies courses where most of the history topics are covered. For this reason, this teaching method is very important for the Social Studies classes. Today, many printed teaching materials are not used in the learning environment. The timelines are one of them. Digital timelines which are technology-based offering students the opportunity to interact with these materials are now preferred in the teaching of Social Studies subjects. The high level of attraction to these materials, depending on their design and visual richness, has led them to come up as a very useful material for students with a high interest in technology. In addition to the usefulness of digital timelines, it is predicted that students' knowledge of historical time and chronology will improve with the use of this material.

Method

In this research, the subjects which are integrated within the digital timeline are political, social and cultural developments in the Ottoman Empire and Europe in the 17th, 18th and 19th centuries. The digital timeline was introduced to 13 Social Studies teachers who are working at middle schools in Nigde. After this presentation, researchers asked them for their views on the difficulties and opportunities that may be encountered in using these materials as well as how they contributed to the students' learning environment. The opinions of the Social Studies teachers were gathered by the interview technique which is a qualitative research method. A semi-structured interview form was used to gather data.

Results and Discussion

According to findings of the research, most of Social Studies teachers indicated that digital timelines enhance student motivation, ensure permanent learning, make learning more concrete, use time more effectively, realize learning by doing, facilitate more thoughtful learning, and prevent memorization. Also teachers saw many advantages which are remarkable. Digital timelines appeal to multiple senses, are technology based, allow comparison and integration of different historical events in the same historical period, are interactive, provide a richness of content, are easily transported, are three-dimensional and can be easily updated. However, some teachers were talking about the limitations of digital timelines. One of these limitations is that digital timelines can not be used when the teaching environment is not equipped with technology. Another is that students may be prepared for it with incomplete or incorrect information. Also the lack of time and the low level of the technological skill of the teacher can be a problem. According to teachers, the most important skills that digital timelines will develop in the students are technology perceptions of time and chronology, research, correct, beautiful and effective use of Turkish communication, using a proof or relying on a

reference. Social Studies teachers have also expressed the opinion that digital timelines can be used for trips to historical sites ; this material can be distributed to schools by the Ministry of Education and students can prepare projects with this material.

As a result, every instructional material that is used effectively in learning environments helps teachers efficiently teach the learners and helps the students perform better while learning. These materials, in particular, will be used to teach students the skills of perception of time and chronology at a high level of relevance to the history of their subjects and to enable students to perform the behaviors required by this skill. These timelines will enhance student motivation in the Social Studies courses. Digital timelines will be preferred by teachers in technology-equipped classrooms as a teaching material whose superiority is much greater than its limitations.